

СТАЛИЙ СІЛЬСЬКИЙ РОЗВИТОК ГРОМАД: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ В РАМКАХ ЗАХОДІВ З ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПУ В ЄС

©2024 ЛУКАШ С. М., ХАРЧЕНКО Т. О.

УДК 334.021
JEL: O18; O19

Лукаш С. М., Харченко Т. О. Сталий сільський розвиток громад: європейський досвід та можливості для України в рамках заходів з підготовки до вступу в ЄС

Статтю присвячено дослідженню викликів та можливостей, які надає Україні набуття статусу кандидата до членів Європейського Союзу, зокрема в напрямку сталого сільського розвитку. У статті досліджуються напрямки підтримки сільського розвитку громад у рамках заходів програми IPARD III з підготовки до вступу в ЄС. IPARD III – рамкова програма ЄС для фінансування – передбачає 13 різних заходів. Їх перелік, визначений для конкретної країни, викладено в галузевій угоді, укладеній між Європейською Комісією та кожною з країн – бенефіціарів IPARD. Громади країн – бенефіціарів IPARD пов'язують своє потенційне відповідне фінансування з конкретними заходами, включеними до їхніх програм IPARD III. Авторами підкреслюється важливість вивчення досвіду країн, які отримали фінансування в рамках програми IPARD, щоб передбачити та запровадити подібну програму в «Стратегії відновлення громади». При цьому важливо обрати заходи, які найкращим чином задовольняють специфічні потреби, визначені в стратегіях розвитку громад та оцінці потреб програми, та які сприятимуть відповідним пріоритетам рамкової програми IPA. Завдяки інструменту IPARD III громади отримують доступ до фінансування розвитку сільських територій. Представникам органів місцевого самоврядування (ОМС) необхідно усвідомлювати важливість власних повноважень у сфері сільського розвитку та з огляду на розглянуті приклади використання підтримки IPARD III для сільського розвитку громад в інших країнах взяти до уваги фінансовий інструмент з урахуванням потреб своїх громад.

Ключові слова: сталість, сільський розвиток, громади, Європейський Союз, євроінтеграція, фінансові інструменти.

Рис.: 4. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Лукаш Світлана Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, декан факультету економіки і менеджменту, Сумський національний аграрний університет (вул. Герасима Кондратьєва, 160, Суми, 40021, Україна)

E-mail: Svitlana.lukash@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1948-7683>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/A-5193-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57197709853>

Харченко Тетяна Олександрівна – доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Сумський національний аграрний університет (вул. Герасима Кондратьєва, 160, Суми, 40021, Україна)

E-mail: tanyaparanuchok@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3446-6533>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-4514-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203587295>

UDC 334.021
JEL: O18; O19

Lukash S. M., Kharchenko T. O. Sustainable Rural Development of Communities: European Experience and Opportunities for Ukraine in Preparation for EU Accession

The article is concerned with the studying of the challenges and prospects of Ukraine receiving the status of a candidate for the European Union, in particular in the direction of sustainable rural development. The article defines the areas of support for the rural development of communities within the framework of the IPARD III program in EU pre-assessment assistance. The EU framework program for financing IPARD III provides for 13 different measures. The list of those determined for a specific country is set out in the sectoral agreement concluded between the European Commission and IPARD beneficiary countries. Municipalities in IPARD beneficiary countries link their potential funding to specific activities included in their IPARD III programs. The authors emphasize the importance of studying the experience of countries that received funding under the IPARD program in order to foresee and implement a similar program in the "Municipality Recovery Strategy". At this, it is important to choose activities that best meet the specific needs identified in the municipality development strategies and the program needs assessment, and which will contribute to the relevant priorities of the IPA framework program. Due to the IPARD III tool, municipalities get access to financing for the rural areas development. Local government representatives need to be aware of the importance of their own powers in the field of rural development, and in view of the considered examples of the use of IPARD III support for the rural development of communities in other countries, take into account the financial instrument and the needs of the municipality.

Keywords: sustainability, rural development, communities, European Union, European integration, financial instruments.

Fig.: 4. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Lukash Svitlana M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Management and Administration, Dean of the Faculty of Economics and Management, Sumy National Agrarian University (160 Herasyama Kondratieva Str., Sumy, 40021, Ukraine)

E-mail: Svitlana.lukash@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1948-7683>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/A-5193-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57197709853>

Kharchenko Tetiana O. – D. Sc. (Public Administration), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and Management, Sumy National Agrarian University (160 Herasyama Kondratieva Str., Sumy, 40021, Ukraine)

E-mail: tanyaparanuchok@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3446-6533>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-4514-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203587295>

З червня 2022 року Україна набула статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Однією з переваг на цьому етапі є можливість застосування механізмів передвступної допомоги ЄС (*Pre-Accession Assistance*). Як країна зі статусом кандидата в члени ЄС Україна може мати доступ до фінансової (грантова, інвестицій) та технічної підтримки, призначеної для країни, що готується до приєднання з ЄС (*Instrument for Pre-Accession Assistance* (IPA) 2, 3). Важливою для України є частина програми IPA – IPARD (*EU Pre-Accession Assistance for Rural Development*), інструмент передвступної допомоги розвитку сільської місцевості, що зосереджується на розвитку сільських територій і агропродовольчого сектора країн, які перебувають у процесі приєднання до ЄС. У межах даної програми надається фінансова та технічна допомога з метою підвищення сталості аграрного сектора та сільських територій і водночас узгодження зі спільною сільськогосподарською політикою ЄС (*Common Agriculture Policy – CAP*). Основна ідея CAP – це партнерство між суспільством і сільським господарством, яке забезпечує стабільне постачання продовольства, гарантує дохід фермерів, захищає навколишнє середовище та зберігає життєдіяльність сільських територій [1; 2].

З набуттям статусу кандидата на членство в ЄС Україна почала формувати рамку для використання даного інструменту, дія якого передбачена на період до 2027 р. За цих умов підхід до його впровадження на рівні органів місцевого самоврядування (ОМС) має узгоджуватися з пріоритетами розвитку на засадах смартспеціалізації, що було включено до стратегічного планування у сфері регіонального розвитку на аналогічний період. У даному контексті зазначимо, що зазначена смартспеціалізація регіонів свідчить про актуальність забезпечення сільського розвитку. Так, наприклад, Вінниччина визначила, що має високий потенціал у медичному туризмі та агротехнологіях з використанням ІТ-інновацій. Львівщина визна-

ла пріоритетами біоекономіку, креативні індустрії, промисловість з високою доданою вартістю та медичний туризм. Однак наразі виникла потреба щодо аналізу чинників розвитку територіальних громад з урахуванням сучасних викликів, інтеграції питань навколишнього середовища та клімату в плани відбудови громад [6].

Багато науковців досліджували питання державної аграрної політики України в умовах євроінтеграції. Зокрема, економічні перспективи від статусу кандидата в ЄС для України були проаналізовані Ореховою Т. В. [3], Чечель А., Згарою І. [7], Третяк Ю. Деякі вчені визначили різні механізми державного регулювання розвитку агропромислового сектора, зокрема Томашук І. В., Хаецька О. П. [5], Трусова Н. В., Кукіна Н. В. [4], які визначали пріоритети євроінтеграції на окремих напрямках аграрної політики України.

Разом із тим, питання сталого сільського розвитку громад у контексті статусу кандидата на вступ до ЄС, аналіз можливостей та викликів потребують детального аналізу щодо виконання завдань євроінтеграції.

Цілями статті є:

- ✦ проведення аналізу цілей програми передвступної допомоги ЄС для розвитку сільських територій IPARD III 2021–2027 рр. і можливості, які вона надає для сільського розвитку громад України;
- ✦ визначення напрямів підтримки сільського розвитку, доступних у рамках програми IPARD III;
- ✦ розгляд фінансових можливостей програми IPARD III для реалізації проектів з розвитку сільських територій громад;
- ✦ визначення кроків, які мають бути зроблені громадами для отримання підтримки в рамках програми IPARD III;
- ✦ окреслення процесу подачі заявок на програми IPARD III 2021–2027;

- ✦ дослідження практик використання підтримки IPARD III для розвитку сільських територій громад в інших країнах.

На етапі оперативного наближення всіх аспектів національної політики та законодавства України політикам, нормам і правилам ЄС заходи, передбачені Програмою IPARD, можуть бути корисними для ОМС при визначенні пріоритетних напрямів сільського розвитку.

Передусім варто виокремити перспективи та обмеження, які дає Україні статус кандидата на членство в ЄС, за виміром громад (рис. 1).

- ✦ людські ресурси (зміцнення людського капіталу);
- ✦ розвиток сільської місцевості.

Якщо зупинитись на загальній меті реалізації програми IPARD, то це підтримка розвитку сільських територій та сталого сільськогосподарського сектора з орієнтацією на засади САП.

На теперішній період реалізації програми IPARD передбачено досягнення таких цілей щодо сільського розвитку громад:

- ✦ підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого сектора громади відповід-

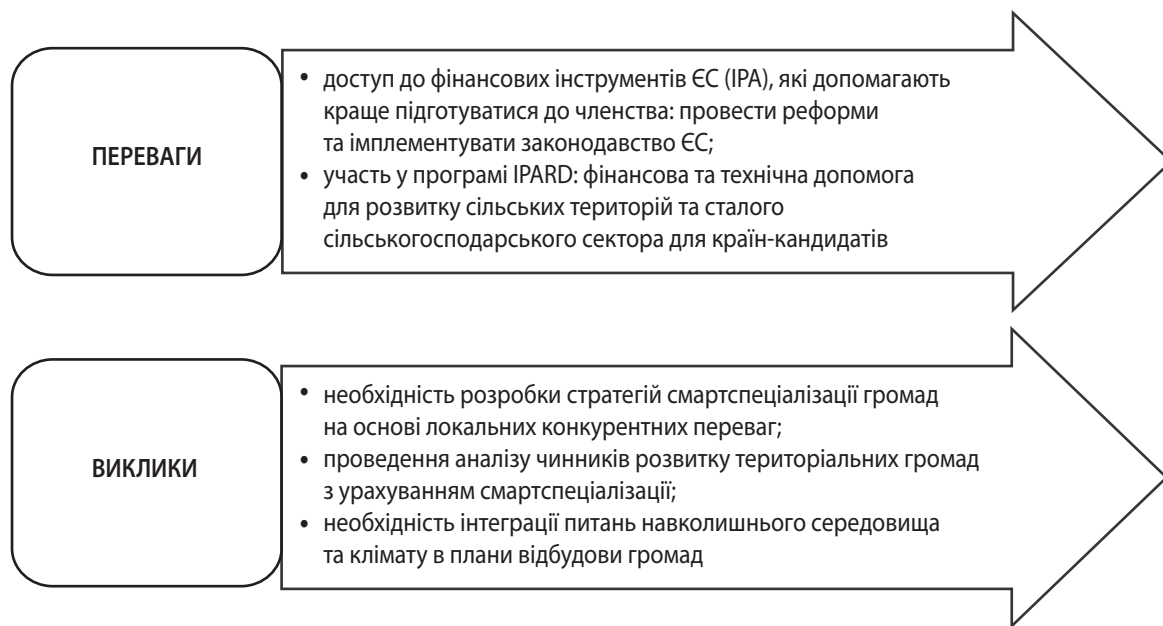


Рис. 1. Переваги та виклики для України у вимірі громад, пов'язані зі статусом кандидата на членство в ЄС

Джерело: авторська розробка.

Одним із можливих напрямів підтримки сільського розвитку є застосування інструменту фінансової допомоги з підготовки до вступу в ЄС IPARD III, який є складовою програми фінансової підтримки ІРА. Даний інструмент має багаторічний досвід успішного впровадження та бере свій початок із 2007 р. Завдяки цій програмі Європейська комісія надає країнам-кандидатам на шляху до членства в ЄС підтримку у формі грантів, інвестицій та технічної допомоги. Наразі реалізується третя черга програми, період реалізації якої 2021–2027 рр. Програма ІРА містить широкий спектр напрямів підтримки, проте пріоритетними є такі:

- ✦ допомога під час перехідного періоду та інституційної розбудови;
- ✦ транскордонне співробітництво;
- ✦ регіональний розвиток (транспорт, довкілля, економіка);

но до стандартів ЄС (ветеринарії, харчової безпеки та фітосанітарії);

- ✦ підвищення ефективності та стійкості виробництва на фермах, що забезпечить кращу відповідь на суспільні вимоги;
- ✦ сприяння розвитку бізнесу в громаді, зайнятості в сільській місцевості;
- ✦ поліпшення позицій фермерів у ланцюжку вартості та залучення молодих фермерів до сільського господарства;
- ✦ сприяння пом'якшенню наслідків зміни клімату в громаді та адаптації до них, стале управління природними ресурсами та захист навколишнього середовища;
- ✦ поліпшення розвитку громади та соціального капіталу в сільській місцевості, розбудова сучасного державного управління для розвитку сільського господарства та сільських територій, дотримуючись принципів належного управління.

Важливо зауважити, що в розрізі наведених напрямів сформовано 13 заходів (рис. 2), серед яких країна може обрати не більше 8 залежно від особливостей та специфіки чинних національних політик. І саме на етапі формування рамкової угоди має бути здійснено їх відбір.

Фінансові можливості програми IPARD III для реалізації проектів з розвитку сільських територій громад мають певні переваги. Так, на період 2021–2027 рр. ЄС виділив на програми IPARD III 990 мільйонів євро. Загальна сума, витрачена на проекти, що фінансуються IPARD, буде вищою, оскільки кожна країна-бенефіціар також робить внесок у загальну підтримку IPARD, надаючи національний внесок (національне державне фінансування).

Крім того, для багатьох заходів самі реципієнти також повинні фінансувати частку витрат на проекти. При цьому роль громади у визначенні пріоритетних напрямків може бути неоціненною (рис. 3). Зокрема, перевага може бути надана поліпшенню навичок і компетентностей, сприянню співпраці для інновацій та передавання знань, довідним послугам, стратегіям місцевого розвитку, фінансовим інструментам підтримки зростання та розвитку фермерства тощо.

Через IPARD ЄС надає країнам-бенефіціарам конкретну фінансову та технічну допомогу для досягнення збалансованого територіального розвитку шляхом підвищення соціальних, екологічних та економічних стандартів у сільській місцевості з метою:

- ✦ досягнення стійкості сільськогосподарського сектора та сільських районів країн – кандидатів у члени ЄС;
- ✦ узгодження політики країн – членів ЄС зі Спільною сільськогосподарською політикою ЄС (САП ЄС);
- ✦ підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого сектора, поступове приведення його до стандартів ЄС (ветеринарія, безпека харчових продуктів і фітосанітарія), а також підвищення ефективності та сталості виробництва на фермах, що забез-

печить кращу відповідь на суспільні вимоги щодо безпечної, поживної та сталої їжі;

- ✦ сприяння розвитку бізнесу, зростанню та зайнятості в сільській місцевості, поліпшенню позицій фермерів у ланцюжку створення вартості та залученню молодих фермерів до сільського господарства;
- ✦ сприяння пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до них, сталому управлінню природними ресурсами та захисту навколишнього середовища;
- ✦ поліпшення розвитку громади та соціального капіталу в сільській місцевості та розбудова сучасного державного управління для розвитку сільського господарства та сільських територій, дотримуючись принципів належного управління.

Країни, які зараз отримують фінансову підтримку через IPARD: Албанія, Чорногорія, Північна Македонія, Сербія та Туреччина. Асигнування ЄС на програми IPARD III (2021–2027 рр.) орієнтовно розподілено між цими країнами таким чином (табл. 1).

Рамкова програма ЄС для фінансування IPARD III передбачає 13 різних заходів. Перелік, визначений для конкретної країни, викладено в галузевій угоді, укладеній між Європейською Комісією та кожною з країн-бенефіціарів IPARD. Громади країн-бенефіціарів IPARD пов'язують своє потенційне відповідне фінансування з конкретними заходами, включеними до їхніх програм IPARD III (табл. 2). При цьому важливо обрати заходи, які найкращим чином задовольняють специфічні потреби, визначені в стратегіях розвитку громад та оцінці потреб програми, та які сприяють відповідним пріоритетам рамкової програми IPA III.

Країни, що беруть участь у програмі IPARD III, визначають пріоритетність певних заходів і обсяги конкретної допомоги. Рамкова програма ЄС включає загалом 13 заходів, що можуть претендувати на надання фінансового сприяння.

Таблиця 1

Розподіл асигнування ЄС на програми IPARD III

Країна	Внесок EU, млн євро	Національний внесок, млн євро	Загальна сума підтримки, млн євро
Албанія	112	34.4	146.4
Чорногорія	63	18.9	81.9
Північна Македонія	97	31.1	128.1
Сербія	288	89.2	377.2
Туреччина	430	125.3	555.3

Джерело: складено відповідно до [8].

- Захід 1.** Інвестиції у фізичні активи сільськогосподарських холдингів допомагає фермерським господарствам інвестувати в будівлі чи технології для підвищення ефективності, конкурентоспроможності та більш сталого сільськогосподарського виробництва
- Захід 2.** Підтримка створення груп виробників полягає в тому, щоб допомогти фермерам спільно протистояти ринковим викликам і посилити їхню переговорну силу щодо виробництва та маркетингу, у тому числі на місцевих ринках
- Захід 3.** Інвестиції у фізичні активи щодо переробки та маркетингу сільськогосподарської та рибної продукції допомагають забезпечити відповідність проєктів на харчових підприємствах стандартам безпеки та екології ЄС
- Захід 4.** Агроєкологія – зміна клімату та органічне землеробство – має на меті сприяти управлінню сільським господарством і методам виробництва, які поліпшують стан навколишнього середовища, природних ресурсів і пом'якшують і/або адаптують зміни клімату
- Захід 5.** Упровадження стратегій місцевого розвитку ЛІДЕР підтримує місцеві групи дій, що представляють широкий спектр багатогалузевих приватних і державних партнерів, у реалізації їхніх стратегій місцевого розвитку «знизу вгору»
- Захід 6.** Інвестиції в громадську інфраструктуру села спрямовані на економічний, соціальний і територіальний розвиток сільської місцевості шляхом розвитку фізичної інфраструктури, яка поліпшує рівень життя сільського населення та загальну привабливість сільської місцевості
- Захід 7.** Диверсифікація ферм і розвиток бізнесу є інструментом для сільського бізнесу та фермерських сімей, які прагнуть розвивати несільськогосподарську діяльність, створюючи нові робочі місця, диверсифікуючи джерела доходу та зупиняючи процес депопуляції в селі
- Захід 8.** Поліпшення навичок і компетенцій сприяє вдосконаленню професійних навичок і компетенцій осіб, зайнятих у сільськогосподарському, харчовому та лісовому секторах
- Захід 9.** Технічна допомога має на меті побудувати сучасне державне управління для розвитку сільського господарства та сільських територій шляхом підтримки навчання, аналізу, моніторингу програм, розбудови потенціалу
- Захід 10.** Дорадчі послуги мають на меті зміцнити консультативні служби, які сприятимуть поліпшенню економічних та екологічних показників фермерських господарств і сільських мікропідприємств
- Захід 11.** Створення й охорона лісів сприяє відновленню, підтримці та поліпшенню лісових екосистем, одночасно вирішуючи проблему зміни клімату
- Захід 12.** Фінансові інструменти для підтримки зростання та розвитку фермерів та агропродовольчих підприємств шляхом створення сприятливих умов кредитування та залучення приватного капіталу
- Захід 13.** Сприяння співпраці для інновацій та передачі знань має на меті підвищення ефективності, конкурентоспроможності та стійкості сільськогосподарського виробництва шляхом заохочення ширшого та швидшого використання наявних інноваційних рішень та заходів

Рис. 2. Заходи підтримки в межах програми IPARD III

Джерело: сформовано відповідно до [8].

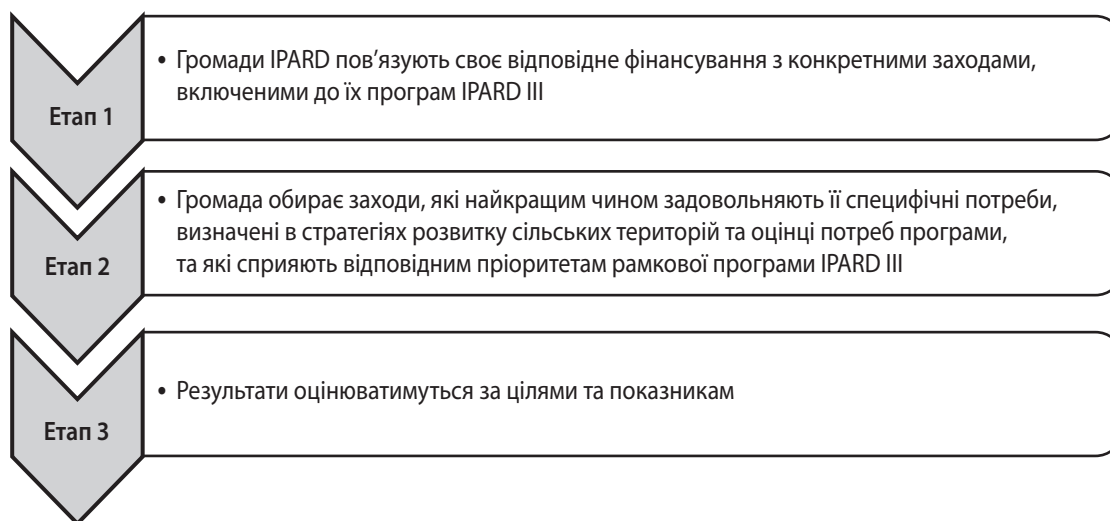


Рис. 3. Алгоритм участі громади у визначенні пріоритетних напрямків IPARD III

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2

Структура асигнування ЄС за програмою IPARD III в розрізі заходів, %

Захід	Албанія	Чорногорія	Північна Македонія	Сербія	Туреччина
Захід 1. Інвестиції в розвиток сільськогосподарських підприємств	29	28	30	31	24
Захід 3. Інвестиції в переробку та маркетинг сільськогосподарської та рибної продукції	28	24	32	21	17
Захід 4. Агроекологія – зміни клімату та органічне землеробство	2	8	1	5	3
Захід 5. Упровадження стратегій розвитку сільських територій LEADER	3	1	2	4	9
Захід 6. Інвестиції в сільську громадську інфраструктуру	11	9	13	18	19
Захід 7. Диверсифікація ферм і розвиток бізнесу	19	21	19	18	22
Захід 9. Технічна допомога	1	2	2	3	2
Захід 10. Консультаційні послуги	2	–	1	–	4
Захід 11. Створення та захист лісів	5	7	–	–	–

Джерело: складено відповідно до [8].

Беручи до уваги, що інструмент передвступної підготовки України, ймовірно, буде ще раз змінено й адаптовано, все ж варто розібратися з основними елементами наявної нині програми передвступної підготовки IPARD для аграрного сектора, щоб за можливості передбачити та запровадити подібну програму в «Стратегії відновлення громади».

В Україні, зокрема, окреслюються два заходи, щодо яких може бути прийняте консенсусне рішення:

- ✦ **Захід 1. Інвестиції в розвиток сільськогосподарських підприємств.** Цей захід покликаний допомогти виробникам здійснити інвестиції в будівництво та технології, зокрема з метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності та сталого розвитку.
- ✦ **Захід 2. Інвестиції в переробку та маркетинг сільськогосподарської та рибної продукції.** Цей захід спрямований на підтримку інвестицій, зокрема з метою досягнення харчових та екологічних стандартів ЄС.

Щоб фінансування IPARD розподілялося між країнами-бенефіціарами, кожна країна повинна представити багаторічну програму (програму IPARD), яка охоплює весь період реалізації IPA III, на затвердження Європейської комісії. Після прийняття програмами керують структури, створені в кожній із країн-бенефіціарів. Вони відповідають стандартам належного управління сучасних державних адміністрацій відповідно до систем управління та контролю. При цьому фінансування буде відбуватись ретроспективно. Наразі в Україні ведеться активна робота командою на чолі з Міністерством аграрної політики з підготовки структури управління, яка буде складатися з офісу підтримки, бухгалтерського органу, національного керівного органу IPARD та агентства IPARD.

Слід зазначити, що програми IPARD реалізуються через непряме управління та мають ретроспективний характер фінансування. Важливим аспектом також є те, що кожна країна-бенефіціар робить внесок до бюджету програми через національне державне фінансування, а внесок ЄС є співфінансуванням державних витрат, які фактично виплачуються одержувачам. Цей процес забезпечує виконання програм і переказ коштів одержувачам. Водночас це сприяє розбудові національних інституцій та управління в розвитку сільських територій, що відповідає ще одній меті IPARD: наблизити функціонування адміністрації країн-бенефіціарів до стандартів та вимог ЄС.

Відповідно, поки уряд активно займається своєю справою, наразі перед представниками ОМС стоїть завдання бути максимально підготовленими до відкриття конкурсу на фінансування. План дій для громад у разі відкриття конкурсу на фінансування IPARD III потенційно може бути розбито на 4 кроки (рис. 4).

Щоб отримати фінансування за програмою IPARD, необхідно надіслати заявку до національного агентства IPARD після конкурсу заявок.

Перш ніж подавати заявку, заявники повинні ознайомитися з національною програмою IPARD і деталями конкурсу, щоб дізнатися про:

- ✦ тип інвестицій, які можуть бути підтримані різними заходами;
- ✦ критерії, яким необхідно відповідати, щоб мати право на підтримку;
- ✦ інформацію щодо максимальної суми (є мінімальна та максимальна межа фінансування в розрізі заходів), яка може бути надана для даної інвестиції, а також яке фінансування необхідно отримати з власних приватних джерел;
- ✦ розклад конкурсів у кожній країні, встановлений Агентством IPARD.

Після подання заявок розпочинається процедура їх оцінювання національним агентством IPARD, критерії якого чітко визначені в кожній програмі IPARD. Зокрема, агентство повинно перевірити обґрунтованість запиту на фінансування інвестицій і запланувати візит для оцінки проектною пропозиції. Якщо таке оцінювання буде позитивним, Агентство IPARD зв'язується із заявником для підписання договору про надання гранту, де будуть детально описані права та обов'язки одержувача. На цьому етапі може бути реалізований інвестиційний проект. Наступним кроком є вже отримання фінансування.

Після завершення проекту можна подати запит на отримання гранту від Агентства IPARD. Агентство перевіряє, чи інвестиція здійснена відповідно до договору, і перерахує відповідну суму на банківський рахунок одержувача. Країни IPARD також можуть вирішити, за певних умов, виплатити одержувачам аванс перед завершенням проекту. Європейська комісія перераховує фінансування IPARD на національні рахунки для відшкодування грантів, фактично сплачених національними агентствами IPARD.

Для забезпечення прозорості щодо підтримки в рамках IPARD агентства IPARD зобов'язані публікувати перелік проектів та одержувачів допомоги IPARD III на вебсайті, доступному для широкої громадськості. Список операцій та одержувачів необхідно оновлювати не рідше, ніж кожні шість місяців. Наразі для отримання більш детальної інформації можна зайти на сайт IPARD будь-якої

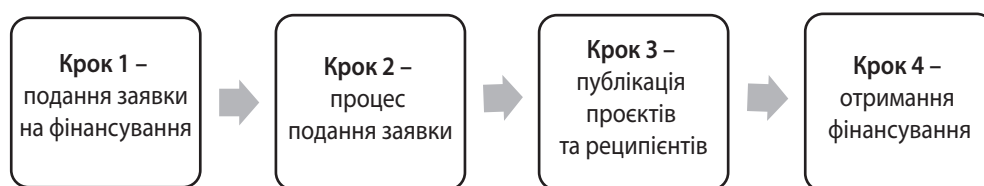


Рис. 4. План дій для громад у разі відкриття конкурсу на фінансування IPARD

Джерело: авторська розробка.

країни з числа тих, хто отримує фінансування, і ознайомитись з уже діючими проектами, які отримали фінансування.

При цьому необхідно зазначити, що програма IPARD III кожної країни-бенефіціара включає набір заходів, і для здійснення цих заходів національні органи влади повинні отримати акредитацію від Європейської комісії на кожен захід. Це означає, що різні заходи можуть здійснюватися на різних етапах протягом періоду дії програми.

ВИСНОВКИ

Аналіз переваг і викликів, які надає Україні статус кандидата на членство в ЄС, беззаперечно відкриває багато можливостей саме для сільського розвитку, і роль органів місцевого самоврядування в реалізації цих аспектів є очевидною.

1. Набуття статусу кандидата на членство в ЄС для України несе як виклики, так і переваги.
2. Завдяки інструменту IPARD III громади отримують доступ до фінансування розвитку сільських територій.
3. Громадам необхідно усвідомлювати важливість власних повноважень у сфері сільського розвитку та з огляду на розглянуті приклади використання підтримки IPARD-III для сільського розвитку громад в інших країнах взяти до уваги фінансовий інструмент з урахуванням потреб громади.
4. Органам місцевого самоврядування діяти потрібно вже зараз. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Данилишин Б. Яка частка держави в економіці потрібна Україні. *Економічна правда*. 07.15.2022. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2022/07/15/689200/>
2. Нагернюк Д. В., Непочатенко О. О. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-37>
3. Орехова Т. В. Статус кандидата в ЄС для України: економічні перспективи. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2. С. 15–23. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.2>
4. Трусова Н. В., Кукіна Н. В. Розвиток сільських територій як чинник продовольчого забезпечення аграрного сектору економіки. *Modern Economics*. 2023. № 42. С. 98–104. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-14](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-14)
5. Томашук І. В., Хаєцька О. П. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1>
6. Харченко Т. О. Державне регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки України:

теоретико-методологічні підходи : монографія. Суми : Мрія, 2023. 360 с

7. Чечель А., Згара І. Сучасні виклики державної аграрної політики України в умовах євроінтеграції. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 7. С. 143–152. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-7-143-152>
8. EU pre-accession assistance for rural development. *European Commission*. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/enlargement/pre-accession-assistance_en

REFERENCES

- Chechel, A., and Zhara, I. "Suchasni vyklyky derzhavnoi aharnoi polityky Ukrainy v umovakh yevrointehratsii" [Current Challenges of the Government Agricultural Policy of Ukraine in the Conditions of European Integration]. *Publichne upravlinnia: kontseptsii, paradyhma, rozvytok, udoskonalennia*, no. 7 (2024): 143-152. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-7-143-152>
- Danylyshyn, B. "Yaka chastka derzhavy v ekonomitsi potribna Ukraini" [What Share of the State in the Economy Does Ukraine Need?]. *Ekonomichna pravda*. July 15, 2022. <https://epravda.com.ua/columns/2022/07/15/689200/>
- "EU pre-accession assistance for rural development". *European Commission*. https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/enlargement/pre-accession-assistance_en
- Kharchenko, T. O. *Derzhavne rehuliuвання stalooho rozvytku aharnoho sektora ekonomiky Ukrainy: teoretyko-metodolohichni pidkhody* [State Regulation of Sustainable Development of the Agrarian Sector of the Economy of Ukraine: Theoretical and Methodological Approaches]. Sumy: Mriia, 2023.
- Naherniuk, D. V., and Nepochatenko, O. O. "Problemy ta perspektyvy rozvytku silskykh terytorii v Ukraini" [Problems and Prospects of Rural Development in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 27 (2021). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-37>
- Oriekhova, T. V. "Status kandydata v YeS dlia Ukrainy: ekonomichni perspektyvy" [EU Candidate Status for Ukraine: Economic Prospects]. *Ekonomika i orhanyzatsiia upravlinnia*, no. 2 (2022): 15-23. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.2>
- Tomashuk, I. V., and Khaietska, O. P. "Vplyv aharnoho sektoru ekonomiky na stalyy rozvytok silskykh terytorii" [The Influence of the Agricultural Sector of the Economy on the Sustainable Development of Rural Areas]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 40 (2022). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1>
- Trusova, N. V., and Kukina, N. V. "Rozvytok silskykh terytorii yak chynnyk prodovolchoho zabezpechennia aharnoho sektoru ekonomiky" [The Development of Rural Areas as a Food Supply Factor of the Agricultural Sector of the Economy]. *Modern Economics*, no. 42 (2023): 98-104. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-14](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-14)